

ויקרא פרק כג

(ט) וַיְדַבֵּר יְקֹנֶק אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:

- (י) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִמְרַתְּ אֲלֵהֶם כִּי תִבְאוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנִי נֹתֵן לָכֶם וּקְצַרְתֶּם אֶת קְצִירָהּ וְהִבַּאתֶם אֶת עֹמֶר רֵאשִׁית קְצִירְכֶם **אֶל הַכֹּהֵן**: (יא) וְהִנִּיף אֶת הָעֹמֶר לִפְנֵי יְקֹנֶק לְרֹצְנֶכֶם מִמַּחֲרַת הַשָּׁבֹת וַיִּנְיֶנּוּ הַכֹּהֵן:
 (יב) וַעֲשִׂיתֶם בַּיּוֹם הַנִּינְפֶכֶם אֶת הָעֹמֶר כַּבֵּשׂ תְּמִים בֶּן שְׁנָתוֹ לְעֹלָה לִיקְנֹק:
 (יג) וּמִנְחָתוֹ שְׁנֵי עֶשְׂרִים סֵלֹת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן אִשָּׁה לִיקְנֹק רֵיחַ נִיחֹחַ וְנִסְכָּה יַיִן רְבִיעֵת הַהֵיחַ:
 (יד) וְלֶחֶם וְקֹלֵי וְכֶרֶמֶל לֹא תֹאכְלוּ עַד עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה עַד הִבִּיאֲכֶם אֶת קֶרְבֶּן אֱלֹהֵיכֶם חֲקַת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכָל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם: ○
 (טו) וְסִפְרַתֶּם לָכֶם מִמַּחֲרַת הַשָּׁבֹת מִיּוֹם הִבִּיאֲכֶם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפָה שִׁבְעַת שָׁבָתוֹת תְּמִימוֹת תִּהְיֶינָה:
 (טז) עַד מִמַּחֲרַת הַשָּׁבֹת הַשְּׁבִיעִת תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם וְהִקְרַבְתֶּם מִנְחָה חֲדָשָׁה לִיקְנֹק:
 (יז) מִמוֹשְׁבֹתֵיכֶם תִּבְיָאוּ לֶחֶם תְּנוּפָה שְׁתֵּים שְׁנֵי עֶשְׂרִים סֵלֹת תִּהְיֶינָה חֶמֶץ תִּאֲפִינָה בְּכוּרִים לִיקְנֹק:
 (יח) וְהִקְרַבְתֶּם עַל הַלֶּחֶם שְׁבַעַת כַּבָּשִׂים תְּמִימִים בְּנֵי שָׁנָה וּפֶר בֶּן בֶּקָר אֶחָד וְאֵילָם שְׁנָיִם וְהָיוּ עֹלָה לִיקְנֹק וּמִנְחָתָם וְנִסְפִיָּהּ אִשָּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לִיקְנֹק: (יט) וַעֲשִׂיתֶם שְׁעִיר עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת וּשְׁנֵי כַבָּשִׂים בְּנֵי שָׁנָה לְזִבְחַת שְׁלָמִים:
 (כ) וְהִנִּיף הַכֹּהֵן אֹתָם עַל הַלֶּחֶם הַבְּכוּרִים תְּנוּפָה לִפְנֵי יְקֹנֶק עַל שְׁנֵי כַבָּשִׂים קֹדֶשׁ וְהָיוּ לִיקְנֹק לַכֹּהֵן:
 (כא) וּקְרַאתֶם בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה מִקְרָא קֹדֶשׁ וְהָיָה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ חֲקַת עוֹלָם בְּכָל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם לְדֹרֹתֵיכֶם:
 (כב) וּבְקַצְרְכֶם אֶת קְצִיר אֲרָצְכֶם לֹא תִכְלֶה פֶּאת שְׂדֵךְ בְּקַצְרְךָ וְלִקְטַת קְצִירְךָ לֹא תִלְקַט לְעֵנִי וְלִגְרַת תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְקֹנֶק אֱלֹהֵיכֶם: ○

דברים פרק טז

(ט) שְׁבַעַת שְׁבַעַת תִּסְפֹּר לְךָ מֵהַחֵל חֲרִמְשׁ בְּקֶמֶה תַּחֲלֵל לְסֹפֵר שְׁבַעַת שְׁבַעוֹת:

(י) וַעֲשִׂיתָ חַג שְׁבַעוֹת לִיקְנֹק אֱלֹהֶיךָ מִסַּת נְדָבַת יָדְךָ אֲשֶׁר תִּתֵּן כַּאֲשֶׁר יִבְרַכְךָ יְקֹנֶק אֱלֹהֶיךָ:

(יא) וְשִׁמַּחְתָּ לִפְנֵי יְקֹנֶק אֱלֹהֶיךָ אֶתָּה וּבִנְךָ וּבִתְךָ וְעַבְדְּךָ וְעַמְּךָ וְהַלְוִי אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ וְהַגֵּר וְהַיְתוּם וְהָאֲלֻמָּנָה אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְקֹנֶק אֱלֹהֶיךָ לְשִׁכְּוֹ שְׁמוֹ שָׁם: (יב) וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּמִצְרָיִם וְשִׁמַּחְתָּ וַעֲשִׂיתָ אֶת הַחֻקִּים הָאֵלֶּה: פ

ויקרא פרק כה

(ח) וְסִפְרַתְּ לְךָ שִׁבְעַת שָׁבָתוֹת שְׁנִים שְׁבַע שְׁנִים שְׁבַע פְּעָמִים וְהָיוּ לְךָ יָמֵי שִׁבְעַת שָׁבָתוֹת הַשְּׁנִים תִּשְׁעַת וָאַרְבָּעִים שָׁנָה:

(ט) וְהִעֲבַרְתָּ שׁוֹפָר תְּרוּעָה בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבַעִי בְּעֵשׂוֹר לַחֲדָשׁ בַּיּוֹם הַכֹּפְרִים תַּעֲבִירוּ שׁוֹפָר בְּכָל אֲרָצְכֶם:

(י) וְקִדְשְׁתֶּם אֶת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וּקְרַאתֶם דְּרוֹר בְּאָרֶץ לְכָל יֹשְׁבֵיהָ יוֹבֵל הוּא תִּהְיֶה לָכֶם וְשַׁבְתֶּם אִישׁ אֶל אַחֲזָתוֹ וְאִישׁ אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ תִּשְׁבּוּ:

ויקרא פרק טו

(יג) וְכִי יִטְהַר הַזָּב מִזֹּבָבוֹ וְסֹפֵר לוֹ שְׁבַעַת יָמִים לְטַהַרְתּוֹ וְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בְּשָׂרוֹ בְּמֵי חַיִּים וְטָהַר:

(כח) וְאִם טָהַר מִזֹּבָבָה וְסִפְרָה לָּהּ שְׁבַעַת יָמִים וְאַחַר טָהַר:

מי סופר ספירת העומר – בית דין או היחיד**תלמוד בבלי מסכת מנחות דף סה עמוד ב**

ת"ר: וספרתם לכם - שתהא ספירה לכל אחד ואחד.

ספרא בהר פרשה ב

פרשה ב וספרת לך בבית דין, שבע שבתות, יכול שבע שבתות ימים תלמוד לומר שבע שבתות שנים, אי שבע שבתות שנים, יכול יספור שבע שמיטים זו אחר זו, ויעשה יובל תלמוד לומר שבע שנים שבע פעמים הא עד שיאמרו שני כתובים הללו ואם לאו לא שמענו. (ב) מניין יספור לשני שבוע תלמוד לומר והיו לך ימי שבע שבתות השנים מנין יספור לשני יובל תלמוד לומר והיו לך תשע וארבעים שנה

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף עב עמוד א

דא"ר חנינא בר כהנא אמר שמואל: מנין לנדה שסופרת לעצמה? שנאמר: וספרה לה שבעת ימים

תוספות מסכת מנחות דף סה עמוד ב

וספרתם לכם שתהא ספירה לכל אחד ואחד - גבי יובל כתיב (ויקרא כה) וספרת לך דאבית דין קאמר להו רחמנא ושמא בית דין סופרין ומברכין כמו שאנו מברכין על ספירת העומר וגבי זבה דכתיב (שם טו) וספרה לא שייך בה ברכה כיון שסותרת דאי חזיא אפילו בשביעי סתרה.

תוספות מסכת כתובות דף עב עמוד א

וספרה לה לעצמה - וא"ת אמאי אין מברכת זבה על ספירתה כמו שמברכין על ספירת העומר דהא כתיב וספרה וי"ל דאין מברכין אלא ביובל שמברכין ב"ד בכל שנה שלעולם יוכל למנות כסדר וכן עומר אבל זבה שאם תראה תסתור אין לה למנות.

חידושי הרשב"א מסכת מנחות (מיוחס לו) דף סה עמוד ב

שתהא ספירה לכל אחד ואחד, פי' שכל (יחיד) {אחד} חייב לספור, ל"ה. וקשיא היכי משמע לכל אחד אדרבא וספרתם לכם (ב) לשון רבים משמע דלרבים מזהיר רחמנא דהיינו לצבור או לב"ד אבל לא לכל יחיד ויחיד, {ו}י"ל {ד}אי רבים לצבור או לב"ד הו"ל למימר וספרתם לבד ולשתוק מלכם ומדקאמר לכם משמע דבא לומר לכל אחד, דהכי משמע לכם שהמצוה היא לכלכם ולא לב"ד, או לכם משמע לכם היא שתקבלו בה שכן ונספרת א"כ לכל אחד מהם, אי נמי מדכתיב גבי יובל וספרת לך לשון יחיד מכלל דלכם לכל חד וחד קאמר.

רבינו ירוחם - תולדות אדם וחווה נתיב ה חלק ד

...ומה שאנו מברכין בספירה זו ואין הזבה מברכת בספירתה דכתיב וספרה לה כמו שכתוב כאן וספרתם והטעם שאם ספרה וראתה דם סותרת ותהיה ברכה לבטלה מה שאין כן בספירת העומר. וכן היו מברכין בב"ד על אותה ספירה דשמטה דכתיב וספרת לך ז' שבתות שנים ולא תקנו שיברכו ב"ד על ספירת העומר כמו בספיר' השמט' לפי שהם ימי קציר והעם טרודים ואינם מצויים בבתייהם לשמוע משלוחי ב"ד היוצאים ולא היו יודעין מתי קדשו החדש ולכך צוו לספור שיודע כל אחר מתי הוא שבועות ומטעם זה נמי הספיר' בלילה לפי שהעם טרודין.

רמב"ן ויקרא פרק כג

(טו - טז) וטעם וספרתם לכם - כמו ולקחתם לכם (להלן פסוק מ), שתהא ספירה ולקחה לכל אחד ואחד, שימנה בפיו ויזכיר חשבוננו כאשר קבלו רבותינו, ואין כן "וספר לו" (לעיל טו יג) "וספרה לה" (שם פסוק כח) דזבין, שהרי אם רצו עומדים בטומאתם, אלא שלא ישכחוהו, וכן "וספרת לך" (להלן כה ח) דיובל, שתזהר במספר שלא תשכח. ובת"כ (בהר) פרשה ב א), וספרת לך, בב"ד. ולא ידעתי אם לומר שיהיו ב"ד הגדול חייבין לספור שנים ושבועות בראש כל שנה ולברך עליהן כמו שנעשה בספירת העומר, או לומר שיזהרו ב"ד במנין ויקדשו שנת החמשים:

חזקוני ויקרא פרק כה

(ח) וספרת לך שבע שבתות שנים לפי שאין כאן אלא ספירה אחת והיא בב"ד אין צריך לברך, אבל עומר דכתיב ביה שתי ספירות אחת בפרשת אמור ואחת בפרשת ראה אחת לב"ד ואחת לצבור, צריך לברך.

של"ה מסכת פסחים פרק נר מצוה (וגם מובא בבאר היטב סי' תפט אות כ)

סד. בחוצה לארץ, במדינות פולין ופיהם וכל המלכות ובאשכנז, שנוהגין להתפלל ערבית הן עוד היום גדול, מכל מקום חדשים מקרוב באו, ויש חברותא קדושה המתחברים להתפלל ערבית בשעתו, כמו שראיתי בעיר ואם בישראל ב'פראג'. אשרי מי שמתחבר להם, כי חביבה מצוה בשעתה (פסחים סח ב), מכל מקום אף אם לא אפשר בכל ימות השנה, ראוי למי שיש התעוררות בלבו להתחבר להם בימי הספירה, כי אז מצוה גוררת מצוה, קריאת שמע בזמנה, וגם ספירת העומר בצבור.

קרבן אורה מסכת מנחות דף סה עמוד ב

שם תוספות בד"ה וספרתם לכם כו'. וכתב דביובל ב"ד מברכין...והי' נראה לומר דספירת היובל לא נאמרה למצוה לעצמה לספור, אלא העיקר הוא לקבוע זמן לקדש שנת החמשים ליובל, אבל ספירת העומר לא נאמרה הספירה כמו לקדש חג שבועות, אלא חלה הספירה מיום הביאכם את עומר התנופה, וכנוסח הברכה יום אחד לעומר, והספירה מצוה לעצמה היא, אבל הראשונים ז"ל לא אמרו כן, וכמשמעות הת"כ. עוד העירו התוס' ז"ל בספירת זבה, וכתבו דלא שייך בה ברכה הואיל וסותרת מנינה, ובזה וודאי נראה כמש"כ דאין הספירה מצוה לעצמה, אלא בשביל שתהא נקיה ז' ימים, תדע דהא אפילו לא בדקה אלא יום א' ויום ז' עולה לה לז' נקיים, אלמא דאינה מחוייבת לספור, וכבר כתבו הראשונים ז"ל בזה.

ספירת העומר - דאורייתא או דרבנן**תלמוד בבלי מסכת מנחות דף סו עמוד א**

גופא, אמר אביי: מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי. רבנן דבי רב אשי מנו יומי ומנו שבועי. אממר מני יומי ולא מני שבועי, אמר: זכר למקדש הוא.

רש"י מסכת מנחות דף סו עמוד א

אממר מני יומי ולא שבועי - אמר האי מניינא דהשתא לאו חובה הוא דהא ליכא עומר אלא זכר למקדש בעלמא הוא הלך ביומי סגי.

רמב"ם הלכות תמידין ומוספין פרק ז

הלכה כב

מצות עשה לספור שבע שבתות תמימות מיום הבאת העומר שנאמר וספרתם לכם ממחרת השבת שבע שבתות, ומצוה למנות הימים עם השבועות שנאמר תספרו חמשים יום, ומתחילת היום מונין לפיכך מונה בלילה מליל ששה עשר בניסן. הלכה כד

מצוה זו על כל איש מישראל ובכל מקום ובכל זמן, ונשים ועבדים פטורין ממנה.

כסף משנה הלכות תמידין ומוספין פרק ז

הלכה כד

מצוה זו על כל איש מישראל. בפרק ר' ישמעאל תנו רבנן וספרתם לכם שתהא ספירה לכל אחד ואחד. ומ"ש בכל מקום ובכל זמן. דעת רבינו שאף בזמן הזה היא מצוה מן התורה ובפרק ר' ישמעאל (דף ס"ז) אמרינן אמר אביי מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי [רבנן] דבי רב אשי מני יומי ומני שבועי אמיר מני יומי ולא מני שבועי אמר זכר למקדש [הוא]. ופירש"י ולא מני שבועי אמר האי מניינא דהשתא לאו חובה הוא דהא ליכא עומר אלא זכר למקדש בעלמא הוא הילכך ביומי סגי עכ"ל. ומשמע דאביי ורב אשי נמי סברי דזכר למקדש בעלמא הוא ואפ"ה מצוה למימני שבועי. ומדברי רבינו נראה שהוא מפרש דאי הוה סבירא להו דזכר למקדש בעלמא הוא לא הוה מצרכי למימני שבועי ומשום דסבירא ליה דגם בזמן הזה מצוה מן התורה מצרכי למימני שבועי ופסק כוותיהו וכ"כ הר"ן לדעת רבינו...

ספר הלכות גדולות סימן עא - הלכות מנחות עמוד תרסה

אמר רב אשי מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי. רבנן דבי רב אשי מאנו יומי ומאנו שבועי. מר רב יהודאי גאון הכי אמר היכא דלא מנה עומר לילה קמא לא מאני בשאר לילותא, מאי טעמא, דבעינא שבע שבתות תמימות ולילות, אבל בשאר לילותא היכא דלא מנה מאורתא מאני ביממא ושפיר דמי.

תוספות מסכת מנחות דף סו עמוד א

זכר למקדש הוא - נראה דבספק חשיכה יכול לברך ואין צריך להמתין עד שיהא ודאי לילה כיון שהוא ספיקא דרבנן ועוד אומר דאפילו ביום סמוך לחשיכה עדיף משום תמימות כדאמרינן לעיל ואין נראה והיכא דשכח לספור בלילה פסק בה"ג שסופר ביום וכן היה נראה מתוך סתם מתניתין דסוף פירקין (דף עא.) דתנן מצותו בלילה לקצור ואם נקצר ביום כשר אבל נראה לר"ת עיקר אידך סתמא דמתניתין דפרק שני דמגילה (דף כ:) ומייתי לה בסוף פירקין (דף עב.) כל הלילה כשר לקצירת העומר כו' ודייקין מינה דקתני לילה דומיא דיום מה דיום בלילה לא אף דלילה ביום לא ואמרינן בריש מועד קטן (דף ג:) ר"ג ובית דינו נמנו על שלשה פרקים הללו והתירום ומסיק רב אשי התם דסבר לה כרבי ישמעאל דדריש מה חריש רשות אף קציר רשות יצא קציר העומר שהוא מצוה ודחיא שבת וכיון דדחיא שבת אין נקצר אלא בלילה כדמוכח בסוף פירקין ועוד דרבי יוחנן דאמר (שם ד.) עשר נטיעות הלכה למשה מסיני סבר לה כר' ישמעאל דדריש מה חריש רשות ודחי שבת עוד חשיב כי האי גוונא הלכתא פסיקתא בהגוזל קמא (ב"ק קב.) ובפ"ק דע"ז (דף ז.) גבי כל המשנה ידו על התחתונה ומיהו אין כל כך ראייה משם דאין הלכה לגמרי כאותה משנה דקתני התם וכל החוזר בו ידו על התחתונה ואין הלכה כן כדמוכח בפרק האומנין (ב"מ עז:) ועיקר מילתא לא סמיך התם אלא אהא דהוי מחלוקת ואחר כך סתם ומהא דמוקי בסוף פירקין (דף עב.) רבי אלעזר ברבי שמעון דאמר נקצר שלא כמצותו פסול כר' עקיבא דאמר כל מלאכה שאי אפשר כו' אין ראייה דאע"ג דקיימא לן כר"ע הא מסקינן התם דרבי נמי סבר לה כוותיה עוד פסק בהלכות גדולות שאם הפסיק יום אחד ולא ספר שוב אינו סופר משום דבעיא תמימות ותימה גדולה הוא ולא יתכן.

מסורה תשרי תשס"ב חוברת יח דף ח**ג. מצות ספירת העומר**

הנה נחלקו הראשונים אם אפשר לספור נמי ביום. ועיין בתוספות (מנחות סו. ד"ה זכר) שכתבו דטעמא דהבה"ג דיכול לספור ביום היא משום שגם קצירת העומר כשרה ביום. ולכאורה זה קשה להבין לפי דברינו הנ"ל, דאף אם קצירה ביום כשר, מכל מקום לא קיים מצות קצירה.³

ואם מניחים דספירת העומר הוי כנגד מצות קצירה, איך יקיים את המצוה ביום. ואפשר דבאמת ס"ל להבה"ג דמצות ספירת העומר הוי כנגד הבאת העומר נמי, דהוי ביום. ומצינו נמי בפסוקים דאיכא תרתין, דבפרשת אמור כתיב וספרתם לכם ... מיום הביאכם וכו', ובפרשת ראה כתיב שבעה שבתות תספור לך מהחל חרמש בקמה. ומכל מקום, כולי עלמא סברי דלכתחילה יספור בלילה, דאז חשיב תמימות.

שפת אמת מסכת מנחות דף סו עמוד א

שם בגמ' אמיר מני יומי ולא שבועי אמר זכר למקדש הוא. תמהני דלא מצינו כזה דמה בכך דזכר למקדש היא למה לא נעשה בשלימות כמו שעשו בזמן המקדש. ואפשר לפרש דבאמת בפרשת ראה כ' סתם שבעה שבועות תספור לך ועשית חג שבועות כו'. ושם לא נזכר מעומר ושתי הלחם כלל א"כ משמע דמצות ספירה זו היא לצורך חג השבועות בעצמו שבאמת נקרא כן שבועות. רק בפ' אמור גבי עומר והכבש כ' מיום הביאכם תספרו חמשים יום. ולכן י"ל דהני ב' מצות ספירת הימים מצד הקרבת העומר ושתי הלחם. וספירת השבועות לשם החג בעצמו והשתא אמר אמיר דכל המצות שאין נוהגין בזמן הזה לא מצינו להם זכר. רק מצות שהי' נוהגין במקדש עשו זכר למקדש ולהכי מני יומי זכר למקדש. אבל מצות ספירת שבועות לית בהו זכר למקדש. ואין להקשות לפי"ז אדרבא נימא דמצות ספירת שבועות יהי' מדאורייתא גם האידנא כיון דהם לצורך חג השבועות. ז"א דהא כתיב מהחל חרמש כו' והיא קצירת העומר וכיון דאין לנו עומר ליכא מה"ת ספירה כנ"ל. אח"כ הראו לי ברבינו ירוחם שמאריך בזה ע"ש (נתיב חמישי חלק ד') שאין דבריו מובנים והם קצת להיפוך ממה שכתבתי והנלע"ד כתבתי:

רבינו ירוחם - תולדות אדם וחווה נתיב ה חלק ד

...ונראה לן משום דכתיב ז' שבועות תספור לך וגו' וכתיב נמי מיום הביאכם את עומר וגו' ז' שבתות תמימות תהיין נמצא שלא נכתבה ספירת שבועות כי אם גבי העומר אבל ספירת הימים לא כתיב גבי עומר נמצא דספירת הימים הוא מן התורה אפילו בזמן הזה וספירת השבועות בזמן דאיכ' עומר והיו מברכין זה על זה בזמן שבית המקדש קיים והיינו דכתיב עד ממחרת השבת הז' תספרו נ' יום וה"ל למכתב עד מחרת אלא ר"ל ממחרת הספור ועד מחרת ר"ל שלא תלה מיום הביאכם אלא ממחרת ובזמן הזה אנו סופרים לשבועות זכר למקדש ובדב' שהוא זכר למקדש לבד אין מברכין עליו מדי דהוה אכריכ' דליל פסח ואערבה דז' של סוכות לכך אנו אומר' שהם כך וכך שבועות שאין זו ספירה ממש. ואלו היינו סופרי' ממש כמו שהיו עושין בזמן העומר היה נר' שהברכה חוזרת אף אספירת שבוע' ולכך אמרו במנחות אמ' אביי מצוה למימיני יומי ומצוה למימיני שבועי ר"ל יומי מן התורה ואמימי' מני יומי ולא מני שבועי' אמ' זכר למקדש הוא פי' ספיר' השבוע' אינה אלא זכר למקד' ולכך לא היה מונה שבוע' עם ברכ' הימי' אבל אין [דף מד טור ד] לפר' ששניה' זכר למקדש דא"כ למה מונה מן השבועות...

רמב"ן ויקרא פרק כג

וצוה בחג המצות שבעה ימים בקדושה לפנייהם ולאחריהם כי כולם קדושים ובתוכם ה', ומנה ממנו תשעה וארבעים יום שבעה שבועות כימי עולם, וקדש יום שמיני כשמיני של חג, והימים הספורים בינתיים כחולו של מועד בין הראשון והשמיני בחג, והוא יום מתן תורה שהראם בו את אשו הגדולה ודבריו שמעו מתוך האש. ולכך יקראו רבותינו ז"ל בכל מקום חג השבועות עצרת, כי הוא כיום שמיני של חג שקראו הכתוב כן.

מסורה ניסן תשמ"ט חוברת א דף יא**שיטת החזקוני בדין ספירת העומר**

כתוב בתורה ריש פרשת בהר, וספרת לך שבע שבתות שנים, שבע שנים שבע פעמים וכו', והעברת שופר תרועה בחודש השביעי בעשור לחודש, ביום הכפורים תעבירו שופר בכל ארצכם, וקדשתם את שנת החמשים שנה וכו'. וכתב הרמב"ן בפירושו על התורה לפ' אמור (ויקרא כג-טו), ובת"כ וספרת לך, כב"ד, ולא ידעתי אם לומר שיהיו ב"ד הגדול חייבין לספור שנים ושבועות בראש כל שנה [כלומר, ספירה בפה], ולכרך עליהן, כמו שנעשה בספירת העומר; או לומר שיזהרו ב"ד במנין¹, ויקדשו שנת החמשים. ועיי' רמב"ם

1. בקשר לדין וספרה לה שבעת ימים הכתוב אצל טהרת הזבה, הקשו התוס' כתובות (עב). ד"ה וספרה, וא"ת אמאי אין מברכת זבה על ספירתה, כמו שמברכין על ספירת העומר ... וי"ל דאין מברכין אלא ביובל, שמברכין ב"ד בכל שנה, שלעולם יוכל למנות כסדר, וכן עומר. אבל זבה שאם תראה תסתור, אין לה למנות. ועיי"ש על הגליון שהביא משל"ה, דאפשר שהוא ט"ס, וצ"ל בסיום לשון התוס', אין לה לברך. ומפשטות דברי החוס' משמע דס"ל, דבעינן ספירה בפה בזבה כמו בספה"ע, וכמו בספירת שנות השמיטה [וכדעת הרמב"ם, והחזקוני, והסברא הראשונה שברמב"ן על התורה]. ורק פלפלו ע"ד הברכה, שבקושייתם הי' סבורים שמן הנכון אף לברך על ספירת ז' נקיים דזבה, ובתי' חידשו לומר דמחשש דשמא תראה ותסתור הויא לה ספק ברכה, וספק ברכות להקל. וידועים דברי הנוכ"י (תניינא חיר"ד סי' קכ"ג) שכתב ע"ד השל"ה הנ"ל, שהגאון הקדוש הזה לרוב קדושת חסידותו נתקיים בו, אוהב מצוות לא ישבע מצוות, ורצה למען צדקו להגדיל תורה ולהרבות מצוות ... אלא ודאי שאין זו מצוה ... ואין כונת הפסוק בוספרה לה על הספירה אלא על ההשגחה שיהיו נקיים, עיי"ש, ועפ"י דבריו היה נראה לומר בכונת התוס' בקושייתם — אמאי אין מברכת זבה על ספירתה, דר"ל, שקודם שתעשה הבדיקות בכל אחד מז' הימים הנקיים, שיש לה לברך עובר לעשייתן, דעצם מעשה הבדיקה הוא הוא הקיום של וספרה לה.

יב

מסורה

רפ"י מהל' שמיטה ויובל, מצות עשה לספור שבע שבע שנים ולקדש שנת החמשים, שנאמר, וספרת לך שבע שבתות שנים וגו', וקדשתם את שנת החמשים. ושתי מצוות אלו מסורין לב"ד הגדול בלבד. וכן דעת החזקוני ר"פ בהר, [כדעת הרמב"ם, וכסברא הראשונה שברמב"ן הנ"ל, דבעינן ספירה בפה במנין השנים], וז"ל שם: וספרת לך שבע שבתות שנים, לפי שאין כאן אלא ספירה אחת, והיא בב"ד, אין צריך לברך. אבל עומר דכתיב ביה שתי ספירות, אחת בפרשת אמור ואחת בפרשת ראה, אחת לב"ד ואחת לציבור, צריך לברך. אלא דכונת החזקוני סתומה כמה שכתב בנוגע לברכת המצוה, וכמה שכתב בנוגע לספירת העומר.

והנראה לומר בביאור דבריו, דשינוי לשון כולט יש בין פרשת אמור לבין פ' ראה בנוגע למצות ספירת העומר, דכפ' ראה כתיב שבעה שבועות תספור לך — בלשון יחיד, ואילו בפ' אמור כתיב — וספרתם לכם, בלשון רבים, וההבדל ביניהם הוא, דמה שכתוב בלשון יחיד, לכל ישראל נאמר בתורת חיוב על הציבור, ולמעשה — החיוב מוטל על הכי"ד הגדול אשר הם הם העושים תמיד בעד² הציבור. משא"כ מה שנכתב בתורה בל' רבים, מורה שהחיוב מוטל על כל יחיד ויחיד. וז"ל הספרי ס"פ ראה, שבעה שבועות תספור לך, בב"ד. ומנין לכל אחד ואחד, ת"ל וספרתם לכם, לכל אחד ואחד. הרי דלפי גירסת הספרי כמות שהיא, נאמרו ב' חיובים במצות ספה"ע, הא' המוטל על ב"ד הגדול בלבד, והאחד — המוטל על כל יחיד ויחיד. והגר"א הגיה בלשון הספרי וגרס, יכול בב"ד, ת"ל וספרתם לכם, לכל אחד ואחד כלומר, דאין זה אלא הוה אמינא לומר שתהא מצות ספה"ע מוטלת במיוחד על ב"ד הגדול, אבל למסקנת הברייתא בספרי, אין הדבר כן. ובביאור הו"א זה נראה לומר, דכמו שמצות קידוש החודש ועיבור השנה תלויה בב"ד הגדול, כמבואר בספה"מ צ' להרמב"ם (מ"ע קנ"ג), ועיי"ש בהשגות הרמב"ן, ה"נ הו"א דספה"ע

וכדעת כל האחרונים [— ודלא כדעת השל"ה —] מבואר גם בדברי הרמב"ן כאן שכתב על הפסוק וספרתם לכם, שימנה בפיו, ויזכיר חשבוננו (של כל יום ויום) כאשר קבלו רבותינו. ואין כן וספר לו, וספרה לה דובין, (כלומר, דלא בעינן בהו ספירה בפה), שהרי אם רצו עומדים בטומאתם, אלא (פירושם) שלא ישכחוהו. וכן וספרת לך דיוכל שתזהר במנין שלא תשכח [דלא ר"ל ספירה בפה — ולהלן מביא הרמב"ן את דברי הת"כ — וספרת לך — בב"ד, ומסתפק בכונתו, אי מצריך הת"כ ספירה בפה ע"י הכ"ד, או שיזהרו הכ"ד במנין].

2. וכ"ה בסוף הספר דברי אליהו (ליקוט ח"י וביאורים מהגר"א) בדף צ"ד, וז"ל, כלל גדול הוא בתורה שבכתב, בכל מקום שמדברת בלשון רבים - הוא ליחיד, פי', כי הדברים נאמרו לכל איש ואיש ישראל ביחוד, ובכל מקום שמדברת בלשון יחיד, הוא לרבים, כי לעדת בני ישראל בכלל נאמרו דבריה.

מפי השמועה

יג

תהא ג"כ מסורה לב"ד הגדול, דמבואר בגמ' ר"ה (ו:) תני רב שמעיה, עצרת פעמים ה', פעמים ו', פעמים ז', כלומר, דשבועות לא נקבע עפ"י היום בחודש, כשאר הימים הטובים, אלא נקבע עפ"י מנין הימים לספה"ע, שהוא חל ביום החמשים — לאחר גמר ספה"ע של מ"ט יום. וממילא הו"א, דמאחר שספה"ע פועלת לקבוע את היו"ט של שבועות, שאף מצוה זו תהי' חלק ממצות קביעות הלוח, שהוא ענין המסור לב"ד הגדול דוקא. קמ"ל הספרי שאין הדבר כן, וספירת העומר היא מצוה המוטלת על כל יחיד ויחיד.

אכן החזקוני, כנראה, גרס בספרי כגרסא הישנה, [ודלא כמו שהגיה הגר"א], וס"ל דב' הפרשיות, ב' מצוות נפרדות הן. דפרשת ספה"ע שבס' ראה מורה על חובת הבי"ד, ופרשת ספה"ע שבס' אמור מלמדנו חובת היחיד. ומה שביארנו למעלה בתורת הוה-אמינא לפי נוסחת הגר"א, הוא למסקנא ולהלכה לפי גרסא זו, די ש ענין אחד של ספה"ע לספור להבא — בכדי לקבוע היו"ט של שבועות והיא כחלק ממצות קביעות הלוח, ואשר על כן מוטלת היא דוקא על הבי"ד הגדול, ומצוה זו אינה נגמרת ונשלמת עד שיגמרו הבי"ד לספור כל מ"ט הימים, ויקבע ע"י כן חג השבועות למחרתו. ועוד יש מצות ספה"ע המוטלת על כל יחיד ויחיד — שלא לתכלית קביעת היו"ט של שבועות, אלא סתם — לספור הימים שבין פסח לשבועות, והוא ענין ספירה לשעבר, שהיום יום אחד לעומר, ותו לא מידי, ובלילה השני לספור — שהיום ב' ימים, ובזה נשלמה ספירתו, ואינה בתורת ספירה ארוכה הנשלמת רק בקביעת עצרת³.

3. ועפ"י גרסת החזקוני בספרי, נראה לבאר דברי הגמ' התמוהים והסתומים שבמס' מנחות (סו.), אמר אב"י מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי ... אמימר מני יומי ולא מני שבועי, אמר, זכר למקדש הוא. ובפשוטו יפלא, דאפילו נימא הכי, דספירת העומר בזה"ז הוא רק מדרכנן, מכ"מ מ"ט לא מנה גם הימים וגם השבועות, וברו"ה סוף פסחים יש בזה ביאור, ואכ"מ. ועפ"י דברי החזקוני הנ"ל הי' נראה לבאר דברי הגמ' באופן מתודש ומחודד, דנוסף על השינוי שהזכרנו בין לשונות הפסוקים שבפרשת אמור ושכפ' ראה בענין ספה"ע [דכפ' אמור כתובה המצוה בלשון רבים, ואילו בפ' ראה — בל' יחיד], יש גם שינוי אחר, דכפ' אמור נזכרה מצות ספירת הימים, תספרו חמשים יום, ואילו בפ' ראה נזכרה מצות ספירת השבועות, שבעה שבועות תספר לך, ואב"י צירף הדינים הנמצאים בשתי הפרשיות יחד וחידש, דב' חלקים הם למצוה זו, דמצוה למימני יומי וגם מצוה למימני שבועי. אכן לדעת החזקוני הנ"ל, דבאמת ב' מצוות נפרדות הן, י"ל דהמצוה האחת המוטלת על כל יחיד ויחיד היא — המצוה למימני יומי, והמצוה השניה — המוטלת במיוחד על הבי"ד, דהיינו הספירה הפועלת לקביעת היו"ט דשבועות, היא המצוה למימני שבועי. ומה"ט ניחא נמי מאי דנקרא החג בתורה בשם "חג השבועות", ואינו נקרא "חג החמשים" [כמו שכינהו הנוצרים בשם פענטיקאסט, דהיינו — חג החמשים], דספירת השבועות ע"י הבי"ד היא הקובעת את היו"ט, ולא ספירת הימים שע"י כל יחיד ויחיד, ועל כן נקרא היו"ט הזה "חג השבועות" מפני שנקבע ע"י ספירת השבועות, וכמשנ"ת.

שומע כעונה בספירה

תלמוד בבלי מסכת מנחות דף סה עמוד ב
ת"ר: וספרתם לכם - שתהא ספירה לכל אחד ואחד.

רש"י מסכת מנחות דף סה עמוד ב
לכל אחד ואחד - שכל אחד חייב לספור.

חידושי הרשב"א מסכת מנחות (מיוחס לו) דף סה עמוד ב

שתהא ספירה לכל אחד ואחד, פי' שכל (יחיד) {אחד} חייב לספור, ל"ה. וקשיא היכי משמע לכל אחד אדרבא וספרתם לכם (ב) לשון רבים משמע דלרבים מזהיר רחמנא דהיינו לצבור או לב"ד אבל לא לכל יחיד ויחיד, {ו}י"ל {ד}אי לרבים לצבור או לב"ד הו"ל למימר וספרתם לבד ולשתוק מלכם ומדקאמר לכם משמע דבא לומר לכל אחד, דהכי משמע לכם שהמצוה היא לכלכם ולא לב"ד, או לכם משמע לכם היא שתקבלו בה שכן ונספרת א"כ לכל אחד מהם, אי נמי מדכתיב גבי יובל וספרת לך לשון יחיד מכלל דלכם לכל חד וחד קאמר.

שו"ת הרשב"א חלק א סימן קכו

שאלתם עוד מפני מה אין אומרים שהחיינו על ספירת העומר בלילה הראשון? ומפני מה שליח צבור אומר הברכה בקול רם שהרי אינו בא להוציא שום אדם שכל אחד ואחד חייב לברך לעצמו ואין אחר יכול להוציאו?

תשובה תחלת כל דבר דע ששליח צבור מוציא את השומעים שהשומע כעונה ואפילו לכתחלה. כמו שאמרו במסכת סוכה בפרק לולב הגזול (דף ל"ט) אמר רבא הלכתא גבירתא איכא למיגמר מהלילא. הוא אומר ברוך הבא והן אומרים בשם ה' מכאן לשומע כעונה. ואמר רבי חייא בר אבא חכימא ודרושיא וספריא ורישי עמא אמרי שמע ולא ענה יצא. וגרסינן במסכת ר"ה (פ"ג דף כ"ט) תני אהבה בריה דרבי זירא כל הברכות כולן אף על פי שיצא מוציא חוץ מברכת הלחם וברכת היין. כלומר כל הברכות של חובה חוץ מברכת הלחם וברכת היין וכיוצא בהן שהן ברכת הנהנין ומי שנהנה הוא שמברך. ומה שנחלקו רבן גמליאל וחכמים בברכות של ראש השנה ויום הכפורים ושל שאר הימים וקיימא לן כרבנן בשאר הימים שאינו מוציא את הבקי. היינו דוקא בתפילה כדי שיהא כל אחד ואחד מבקש על עצמו. וביחיד שאינו מוציא בתפילה לכולי עלמא אף למי שאינו בקי כטעמא דאתמר בירושלמי. דגרסינן התם כל הברכות כולן אף על פי שיצא מוציא חוץ מן התפילה וקריאת שמע וברכת המזון. תפילה לפי שאין שליחות ליחיד. קריאת שמע כדי שיהא כל אחד ואחד משנן בפיו. ברכת המזון דכתיב (דברים ח) ואכלת ושבעת וברכת מי שאכל הוא יברך. ודוקא למי שהוא בקי אינו מוציא בברכת המזון אבל למי שאינו בקי מוציא וכדאמרין חכם מברך ובור יוצא. וכל שכן בעונה אמן שהאומר אמן כמוציא ברכה מפיו דמי. וכל שכן כאן שאין עיקר המצוה הברכה אלא הספירה. ואם ירצה השומע יוצא ידי חובה על ידו מן הברכה ואחר כך כל אחד סופר לעצמו כדרך שאנו נוהגין בברכת ההלל. ולענין זמן כבר נשאלה שאלה זו לראשונים. וכתוב עליה בספר בתשובת השאלה שלא מצינו ברכת זמן אלא בדבר שיש בו שום הנאה. כגון נטילת לולב שהוא בא לשמחה ותקיעת שופר לזכרון בין ישראל לאביהם שבשמים ומקרא מגילה דחס רחמנא עלן ופרוקינן. ופדיון הבן שמברך אבי הבן שהחיינו לפי שיצא בנו מספק נפל. דכל ששהה שלושים יום באדם אינו נפל. וספירת העומר אין בו זכר לשום הנאה אלא לעגמת נפשנו לחורבן בית מאויינו. עד כאן לשון הרב ז"ל.

שו"ת הרשב"א חלק א סימן תנח

שאלת עוד כשהחזן מקדים לברך והקהל עונים אחריו אמן. מי שחזר וברך לאחר מיכן אם היא ברכה לבטלה?

תשובה אם דעת היחידים שלא לצאת בספירת שליח צבור צריך לחזור ולברך. ואף על גב דקיי"ל דמצות אין צריכות כונה כתבו חכמי הצרפתים דדוקא מן הסתם אבל אינו רוצה לצאת בו לא.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תפט סעיף א

(א) בליל שני * (ב) אחר תפלת ערבית (ג) א <א> מתחילין * לספור העומר, ואם שכח לספור בתחלת הלילה (ד) הולך וסופר כל הלילה. * <ב> ומצוה [ג] על כל אחד (ה) ב לספור לעצמו. (ו) וצריך לספור ג מעומד ולברך תחלה. (ז) וסופר הימים ד [ו] והשבועות...

לבוש אורח חיים סימן תפט סעיף א

...ומצוה על כל אחד מישראל לספור לעצמו, ואין אחד יוצא בספירת חבירו אפילו^(א) אומר אמן, שכן משמעות וספרתם לכם שתהא ספירה לכל אחד ואחד...

אליה זוטא סימן תפט ס"ק א

(א) קשה דפרק רבי ישמעאל [מנחות סה ע"ב] הוא וספרתם לכם לכל אחד ואחד היינו לאפוקי מספירה דשמיטה דנמסר לב"ד כדאיתא בכלבו ואבודרהם, אבל מנ"ל דאם אחד סופר הספירה ומכין לצאת לחבירו וגם חבירו מכין לצאת דאינו יוצא, כיון דקיי"ל בקידוש וכל המצות דתלינן באמירה דשומע כעונה. מיהו באגודה שם כתב לכל אחד ואחד ולא לש"ץ בשביל כולם וצ"ע. ופשוט דאם מכין לצאת דא"צ לברך עוד רק סופר בלא ברכה אם אינו מפסיק כדלעיל סי' ח' בטלית:

פרי חדש סי' תפט סעיף א

ומ"ש ומצוה על כל א' לספור לעצמו בפ' ר"י למנחות וספרתם לכם מצוה על כל א' וא' שיהא סופר לעצמו וא"ת אמאי לא לפינן מהכ' דשומע כעונה מדאיצטריך קרא דכל א' יספור לעצמו מכלל דבעלמא שומע כעונה ובפ' לולב הגזול מפיך ליה מקרא אחרינא וי"ל דעיקר קרא דוספרתם לא אתא אלא ללמד על עיקר מצות הספירה לציבור דאי הוה כתיב וספרת בלשון יחיד ה"א דמיירי עם ב"ד דומיא דיובל והכי איתא בספרי שבעה שבועות תספור לך בב"ד מנין לכל א' וא' ת"ל וספרתם לכם שתהא ספירה לכל א' וא' ומסתברא דלכתחילה מצוה ג"כ שיספור כל א' לעצמו ולא ישמענה מחבירו אבל אם כיון המשמיע להוציאו וכיון השומע לצאת בספירת חבירו יצא דשומע כעונה והכי מוכח מתשובת הרשב"א סי' תנ"ח שכתב אם דעת היחידים שלא לצאת בספירה הש"צ צריך לחזור ולברך משמע שאם ירצו לצאת יצאו והח' השלם כמה"ר דניאל גיראסי נר"ו הקשה מהרשב"א גופיה בסימן תכ"ו שנשאל מפני מה ש"צ אומר הברכה בקול רם שהרי אינו בא להוציא שום אדם שכל א' וא' חייב לברך לעצמו ואין אחר יכול להוציאו והשיב שכל הברכות אעפ"י שיצא מוציא וכ"ש גבי ספירת העומר שאין עיקר המצוה הברכה אלא הספירה ואם ירצה השומע יוצא י"ח על ידו מן הברכה ואח"כ כל א' סופר לעצמו כדרך שאנו נוהגים בברכת ההלל ע"כ משמע דדוקא בברכה מוציא אבל בספירה לא ולדידי ל"ק דכלפי שהיה סבור השואל שאפילו הברכה אינו מוציא לאחרים השיב שאפילו לכתחילה אם ירצה השומע יוצא י"ח ע"י מן הברכה אבל הספירה לא מצי למימר דלכתחילה ישמענה מהש"צ או דלהכי תקינו שיאמרנה הש"צ בקול רם דהא ק"ל דלכתחילה כל א' וא' סופר לעצמו אבל אם כיון הש"צ בפירוש לפוטרו מן הספירה והוא כיון לצאת יצא ואע"ג דבעלמא ש"צ מסתמא מוציא את הרבים י"ח שאני הכא דכיון דמצוה על כל א' לספור אפשר דלא מסיק אדעתיה ש"צ לפטור את אחרים מספירה ואל תשיבני מלשון הר"ן בפ"ק דפסחים דקרי לספירת העומר מצוה שא"א להתקיים ע"י אחר דהא ודאי אם אמר לחבירו שיספור בשבילו אינו כלום לאפוקי מלה וביעור דאפשר להתקיים ע"י אחר אבל לעולם דגם בספירה אם שמע יצא דשומע כעונה כנ"ל ומשמע ודאי דאף לכתחילה ודלא כדכתיבנא לעיל והכי מוכח מתשובת הרשב"א דלעיל ע"ש ולאפוקי מהלבוש בדין זה ע"ש:

מגן אברהם סימן תפט

ב לספור לעצמו - ואם ירצ' שומע הברכה מהש"ץ וסופר לעצמו דכל הברכות אף על פי שהוא בקי יוצא בש"ץ חוץ מב"ה וק"ש ותפלה (רשב"א בתשו' סי' קכ"ו) עסי' נ"ט ס"ד הרי דס"ל דעכ"פ צריך שיספור בעצמו וכמ"ש בגמ' וספרתם שתהא ספיר' לכל א' וא' כדרך שאמרו גבי לולב ולקחתם שתהא לקיחה לכל א' וא', ובב"י כתוב בשם הרשב"א שיוצא בספירות הש"ץ ע"ש וצ"ע ואפשר כיון דקי"ל דשומע הוי כעונה ה"ל כאלו ספר הוא בעצמו ופשוט דמותר לספור בכל ל' דוקא בל' שמבין ואם אינו מבין לה"ק וספר בלה"ק לא יצא דהא לא ידע מאי קאמ' ואין זה ספיר' כנ"ל:

פרי מגדים אורח חיים אשל אברהם סימן תפט

(ב) לספור. עיין מ"א. ברשב"א [סימן] קכ"ו משמע כן דהברכה השליח ציבור מוציא והספירה אין מוציא. ומה שכתב בתשובה סימן תנ"ח מיירי ג"כ שדעתם לצאת בברכה של השליח ציבור. ומה שכתב לצאת "בספירה", הוא לאו דוקא, ועיין חק יעקב [ס"ק ד]. וא"כ אם כיון לצאת בספירת השליח ציבור יחזור ויספור בלא ברכה:

ברכי יוסף אורח חיים סימן תפט

ו. ומצוה על כל א' לספור לעצמו וכו'. והרב פר"ח הקשה דנילף מהכא דבעלמא שומע כעונה. ותירץ דעיקר קרא דלא נימא לבית דין דוקא. ומסתברא דלכתחילה מצוה על כל אחד שיספור לעצמו, ובדיעבד שומע כעונה. ובהכי תירץ סתירת תשובות הרשב"א מסי' קכ"ו לסי' נח"ת. עש"ב. ויש להעיר דמהיכא מסתברא דלכתחילה סופר לעצמו, אי מדאוריתא הרי כתב הפר"ח גופיה לעיל סי' תס"א ובי"ד בריש קונטרס אחרון, ד(מ) {ב} דאוריתא ליכא לפלוגי בין לכתחילה לדיעבד^ל. ותו מהיכא מפקת לה מדאוריתא דלכתחילה שניא ספירה מעלמא, דבכל מילי שומע כעונה אפי' לכתחילה, ובספירה לכתחילה סופר לעצמו, הרי וספרתם, לאפוקי בית דין אתא, וכמ"ש בספרי (דברים פסקא קלו). וכ"כ התוס' פרק ר' ישמעאל (מנחות סה ב ד"ה וספרתם). וכמ"ש הוא ז"ל. ואי מדרבנן, מאי תלמודא, והיכא אתמר, הא מאי דאמרו מצוה על כל אחד היינו לאפוקי בית דין, ומי גילה רז זה.

וכבר הרב פר"ח עצמו בסיומא דמילתיה כתב, ומשמע ודאי דאף לכתחילה ודלא כדכתיבנא והכי מוכח מתשובת הרשב"א דלעיל. עכ"ל. הרי דהרב עצמו חזר בו, שכן ראוי להיות חוזר. אלא דלא לימדנו הרב אנן מה נענה לסתירת תשובות הרשב"א, דמאי דמשני לעיל חלף הלך. ובספר יד אהרן כתב מצוה זו שאני משאר מצות, דשאר מצות שומע כעונה לכתחילה, אבל במצוה זו גלי קרא דוספרתם, דלכתחילה בעינן שכל אחד יספור לעצמו, ואם עבר ושמע הספירה מאחר יצא, וכמ"ש הרב פרי חדש, עכ"ל. וכבר כתבנו דאין סברא לחלק בין מצוה זו לעלמא. ותו איך כתב סלקא דעתין דהרב פרי חדש ושביק מסקנתו, הרי הרב ז"ל גופיה תבריה לגזיזיה ואסיק דלכתחילה נמי, כמבואר בדבריו.

והרב מופת הדור מהר"ח א בספר מקראי קדש כתב וז"ל, הרב פר"ח הביא שהקשה לו וכו' ותירץ דמשום דלכתחילה אמרו מצוה על כל יחיד ויחיד וכו'. וליתא וכו'. ומ"ש מצוה על כל אחד היינו שלא נאמר דהמצוה לבית דין דוקא. ולעיקר הקושיא לאו קושיא היא, והיינו טעמא שבמקום השואל נוהגין לסמוך על ברכת שליח ציבור ולמנות כל אחד לעצמו, השיב דשפיר עבדי וכו'. עש"ב. וק"ק שגם הפר"ח גופיה אסיק וכתב, ומשמע ודאי דאף לכתחילה, כמ"ש לשונו בסמוך, והדבר ברור דאסיק הכא מהטעם עצמו שכתב הרב מקראי קדש, דכיון דוספרתם אתא לאפוקי בית דין מהיכא ידעינן דלכתחילה יספור לעצמו, וככל אשר דיברנו. וחזר בו הרב גם מתירוצו לתשובת הרשב"א. ולא הו"ל להרב מהר"ח א לאתווי מאי דס"ד דהרב פר"ח. ומאי

דניחא ליה לעיקר הקושיא שבמקום השואל סמכי אברכת הש"ץ, קצת קשה דלשון השואל מפני מה הש"ץ אומר הברכה בקול רם שהרי אינו בא להוציא שום אדם. וזה הפך מונח הרב. ולפי הנחתו הו"ל להשואל, לפי דעתו, לאתמוהי דסמכי אברכת הש"ץ ולא נפקי ידי ברכה. ואם באנו לעשות אוקמתות, יש לומר דהכי נהיגי באתריה דהשואל, דהש"ץ אומר הברכה בקול רם, והיחידים מברכין אחריו, והספירה השליח ציבור והעם אומרים ביחד, ואין השליח ציבור אומרה בקול רם, כברכה, שהשליח ציבור בקול רם והעם בלחש מברכין, אך בספירה כלם כאחד סופרים. והרשב"א השיב על פי מנהגם. ואין הכי נמי דאם רצו לסמוך על ספירת הש"ץ שפיר דמי. והרב חק יעקב והרב חק יוסף העלו דצריך כל אחד לספור לעצמו, ולא דמי לעלמא דשומע כעונה, ונדחקו בתשובות הרשב"א. ואין דבריהם מחוורים. וכבר הרב אליה רבה (אות א) הקשה על זה, ומ"ש דגמיר וספרתם ולקחתם, אתמהא, לדון גזירה שוה מעצמו. והם ז"ל סמכו על לשון ספר האגודה (מנחות אות לב), ואיננו פה עמנו לראות דבריו. אך י"ל דלאו דוקא ש"ץ דכתב אגודה, אלא כונתו דאין המצוה לכל אחד, אלא לאחד בעד כל הקהל, כבית דין ביובל. ואעיקרא אפשר דט"ס הוא, וצ"ל ב"ד במקום ש"ץ, כמ"ש התוס' (במנחות סה ב ד"ה וספרתם), והאגודה תמיד נמשך אחריהם כידוע. ולתשובת הרשב"א הנזכר היותר נכון בעיני דלאו דוקא קאמר הרשב"א שיצאו י"ח מהברכה וכל אחד סופר לעצמו, דהוא הדין אם ירצה לסמוך על ספירת הש"ץ אף לכתחיה, סמך, דשומע כעונה, וכמו שהאריך הרשב"א שם בס' קכ"ו, ופירש טעמא דתפלה וכו' דלא נפיק הבקי. ואם איתא הול"ל טעמא דספירה נמי, אלא משמע דספירה נמי שומע כעונה, אך משום דחביבים ישראל והמנהג פשוט דזהירי בדבר שבמנין ולספירת תפארה, לספור כל אחד לעצמו, לזה כתב דיספור כל אחד ויצאו י"ח הברכה, כמנהגן בהלל שהם יוצאים בברכה וקורין ההלל, אף דשומע כעונה. וזהו שסיים הרשב"א כדרך שאנו נוהגין בברכת ההלל, כלומר דהלל וספירה שוו בשיעוריהן. וכן עיקר ודוק.

נהר מצרים דיני העומר סימן כג

הוקבע המנהג פה מצרים יע"א מעת בואי לשרת בקדש בקריה עליזה הלזו. שש"ץ סופר תחילה בקול רם. ואח"כ מברכים הקהל וסופרים וכדעת הרשב"א ז"ל בס"י תכ"ח. ואע"פ שהיה מגהגם לברך הקהל תחילה ואח"כ הש"ץ וכמ"ש בס' מנהגי מצרים יעו"ש. הנה העת והזמן הכריחונו בחזקת היד לשנות מגהגם. במנהג אחר היותר יפה והיותר משובח ממנהגם הראשון. כדי להציל את העם ממכשול ועון כי הקהל לא ידעו מנין ימי העומר ויום הספירה שהם בו. וזה מברך וסופר מספרו והשני צועק וסופר מספר אחר וקול המולה במחנה אלהים ואין איש שומע חבירו מה הוא אומר. וכשחוזר הש"ץ לספור אז ידעו שטעו במנינם ויתוקן להם ענין הספירה. אכן אין תיקון לברכה שהיתה לבטלה כי הוא בירך לספור על מה שהיה בדעתו. ולא כן הוא האמת. ונמצא שבירך לבטלה. וע"כ הנהיגן להיות הש"ץ מברך תחילה ואח"כ הקהל. ואחרי ששמעו הספירה של היום מפי הש"ץ. חוזרים ומברכים ע"ד לספור היום האמיתי. ואין חשש שיצאו בברכת הש"ץ כיון דכ"ע ידעי כי בעומר מצוה ע"כ אחד לספור לעצמו. וזו היא הדרך היותר צלולה ובטוחה ממכשול. ומאחר ששני המנהגים אם לברך הש"ץ תחילה. או הקהל תחילה לא נזכרו בדברי מרן ז"ל ולא נפסק הדין להלכה ולמעשה כחד מינייהו. והדבר נשאר מעתה כל מקום כפי מנהגו ונהרא נהרא ופשטיה. א"כ מעתה חל החיוב על המו"ץ אשר בדור לראות איזה הדרך היותר בטוחה להשמר ממכשול ועון ואותה יקרב כפי מה שהזמן דורש ממנו. ושמענו שבעיקו"ת ירושלם ת"ו מזה קרוב שינו גם הם את מנהגם הקדום לברך הקהל תחילה ואח"כ הש"ץ וחזרו להנהיג שהש"ץ יברך תחילה ואח"כ הקהל מטעם שהקהל היו נכשלים בטעות ימי הספירה. ושמחתי מאד ותכף כתבתי למען הרב הגאון איש ירושלם צבי עדיינו כקש"ת כמוהר"ר יש"א ברכה יצ"ו לשאול אם אמת היה הדבר. ותשובתו הרמתה שהם ראו שהיותר נכון לברך תחילה הש"ץ. וכן נכון גם מצד הדין. ותשובתו העתקתיה בספרי נהר פקוד אשר שם הרחבתי הדיבור בנדון הזה יעו"ש בדיני העומר. ועתה נדפסה תשובתו בספרא דבי רב ס' עולת איש ס"י ב' ומשמם בארה. וכן ראיתי למופ"ה הרה"ג החבי"ף בס' מועד לכל חי. שכתב שכן ראוי לעשות תמיד שהש"ץ יברך תחילה יעו"ש. הגם הלום הדברים שכלים ומוסברים שהש"ץ עליה רמיא בחיובא להיות נזהר במנין הספירה ולדעת מראש מספר הימים ואחריו כל אדם ימשוך. וכיון דאית לן תקנתא בנחת ובשלוח למה לן לצעורי נפשינן. ותלי"ת שנתקבלה התקנה הזאת כמעט ברוב בתי כנסיות שבעיר ומצאו בה רב נחת. ואם המצא ימצא איזה מלגלג ומערער הוא לא בדעת ידבר. רק לריב ומדון חייליו יגבר. ועל ריב לא לו הוא מתעבר. והוא מכשיל את הרבים בקשי ערפנו. וקולר תלוי בצוארו וחטא רבים נשא והוא בגפנו. וה' הטוב ינחנו בדרך אמת לעבדו שכם אחד כיר"א.

כתר שם טוב דיני העומר סימן כג

[ז] מדוע נהגו בא"י ומצרים שהצבור מברך וסופר בראשונה ואח"כ חוזר הש"ץ עוד הפעם ומברך וסופר, ובכל העולם הש"ץ בראשונה ואח"כ הצבור. (תתנז)
[ח] מדוע יחזרו הצבור לברך ולספור אם כבר יצאו י"ח בברכת הש"ץ. (תתנח)

(תתנז) ... אבל עלינו להתבונן מדוע נהגו בא"י ומצרים מעיקרא שהצבור יברכו תחילה ואח"כ הש"ץ וכי אלו הראשונים כמלאכים לא ראו בעיניהם התקלה היוצאת מסדר זה, זאת ועוד כי לאיזה צורך היה הש"ץ חוזר הברכה והספירה פעם אחרת ממה נפשך אם הברכה והספירה היא לעצמו מדוע לא ישתתף עם הצבור יחד. ואם להוציא י"ח לאחרים הלא כבר ברכו הצבור, ואין הש"ץ מוציא י"ח בספירת העומר משום דבעינן ספירה לכל אחד ואחד. (עי' להכנה"ג מה שציין שם ולהר"י שלחן גבוה שם סק"ו) ע"י להברכ"י (שם אות ו') שהביא מה שהק' הפר"ח דנילף מהכא דבעלמא שומע כעונה וגו' ע"ש.

משנה ברורה סימן תפט ס"ק ה

(ה) לספור לעצמו - דכתיב וספרתם לכם משמע שהמצוה חל על כל יחיד ויחיד והנה משמע מזה דבספירה אינו כמו בשאר מצות התלוי באמירה לענין קידוש והבדלה וכיו"ב דאם שמע לחבירו ונתכוין לצאת דיוצא בזה משום דשומע כעונה והכא גילתה התורה דלא יצא כל כמה דלא ספר בעצמו [ג] אבל יש מאחרונים שכתבו דכונת התורה הוא רק דלא נימא דמצוה זו אב"ד לבד קאי כמו בשמיטין ויובלות דכתיב שם וספרת לך אלא קאי אציבור אבל באמת אם שמע מחבירו שספר והתכוין לצאת וגם חבירו כוון להוציאו יצא כמו בכל מקום דקיי"ל שומע כעונה [ד] וכל זה בספירה אבל בברכה שמברכין על הספירה דכו"ע אפשר לצאת ע"י חבירו אפילו הוא בקי וכמו בכל הברכות [ה] מיהו מנהג בכל ישראל שכל אחד מברך וסופר לעצמו ואין סומכין על הש"ץ. כתבו האחרונים דספירה מותר בכל לשון ובלבד שיבין אותו הלשון ואם אינו מבין [ו] אפילו סיפר בלשה"ק אינו יוצא דכיון דלא ידע מאי קאמר אין זה ספירה:

ביאור הלכה סימן תפט ד"ה * ומצוה על

* ומצוה על כל אחד וכו' - עיין מ"ב שכתבתי מחלוקת האחרונים אם אמרינן בזה שומע כעונה והוא מחלוקת הלבוש וח"י עם הפר"ח דלבוש וח"י כמו דלענין לולב דרשינן ולקחתם לכם לכל אחד אחד כמו כן הכא צריך כל אחד ואחד בעצמו לספור ופר"ח מיקל בזה וכן נוטה דעת הברכי יוסף ולענ"ד ד"ז פלוגתא בין הראשונים דרש"י פירש שם במנחות ס"ה ע"ב על מה דקאמר שם בגמרא לכל אחד ואחד שכל אחד חייב לספור וביאר בחידושי הרשב"א דבריו דאי כונת התורה לצבור לבד ולא לכל יחיד ויחיד הו"ל למימר וספרתם לבד ולשתוק ומדקאמר לכם משמע דבא לומר לכל אחד ע"ש הרי דהמצוה שייך על כל יחיד ויחיד בפ"ע ולעומת זה מלשון הקדמון הרי"ץ גיאות משמע שאחד יכול להוציא את חבירו בזה דז"ל שם בהלכות ספירה ואנו כך קבלנו מרבנותינו אסמכתא לספירת העומר בעמידה מדכתיב מהחל חרמש בקמה שאין ת"ל בקמה ללמדך שבקומה ובעמידה ובמוצ"ש שאומרים לאחר תפלת ערבית ויהי נועם וקדושה דסידרא כשהן יושבין נהגו ראשונים לברך ש"ץ מעומד וכל הקהל עונין אמן בכונה שלא להטריח הצבור לחזור ולעמוד עכ"ל וכ"כ בעל אורחות חיים בשם ר"ה גאון עי"ש ומשמע מזה דיוצאין בספירתו דאם כוונתם הוא שאין יוצאין רק בברכה גרידא וא"כ עכ"פ צריכין לעמוד בשביל הספירה גופא שצריכה להיות מעומד וכנ"ל [ולענ"ד יש לעיין אפילו לפירש"י הנ"ל היכא שאינו בקי לספור בעצמו אפשר שחבירו יכול להוציאו ולא גרע ממה דקיי"ל לענין בהמ"ז שאין אחד יכול להוציא את חבירו לכו"ע א"כ אכל בעצמו משום דכתיב ואכלת ושבעת מי שאכל הוא יברך ואפ"ה קי"ל דסופר מברך ובור יוצא ואפשר ה"ה הכא וצ"ע] הרי ביררנו דד"ז פלוגתא דרבנותא הוא וע"כ לכתחלה בודאי צריך כ"א לספור בעצמו אכן בדיעבד אם שמע מחבירו וכוון לצאת יחזור ויספור בלי ברכה וכ"כ הפמ"ג:

מסורה אדר תשנ"ז חוברת יג דף כג**בענין ספירה לכל אחד ואחד**

מנחות ס"ה ב': ת"ר וספרת לכם שתהא ספירה לכל אחד ואחד. עיין או"ח סי' תפ"ט ובבה"ל שם מח' קדמונים אי מועיל שומע כעונה בספירת העומר או לא. וצ"ע השיטות שמועיל כאן כשומע כעונה, דשומע כעונה הוא דין היכא דיש דין של קריאה ואמירה וענייה, כהלל, וברכות, דדין אמירה נאמרה בהן וחל דין דשומע כעונה בהם, אבל בספירת העומר לא נאמר דין אמירה בה אלא ספירה. ועיין בשע"ת שמביא מחלוקת אי מועיל ראשי תיבת בספיה"ע, וצ"ע דאיפה נאמרה דין לשון אלא ספירה נאמרה, ולמה לא יועיל ראשי תיבות בספירת העומר. ועיין במג"א סי' תפ"ט דאם ספר בלשון שאינו מבין אפי' בלה"ק לא יצא, דהא לא ידע מאי קאמר ואין זה ספירה, וכמו"ש דאינו דין של אמירה אלא של ספירה.

גדר שומע כעונה בכל התורה**תלמוד בבלי מסכת סוכה דף לח עמוד ב**

...הוא אומר ברוך הבא והן אומרים בשם ה' מכאן לשומע כעונה. בעו מיניה מרבי חייה בר אבא: שמע ולא ענה מהו? אמר להו: חכימא וספריא ורשי עמא ודרשיא אמרו: שמע ולא ענה - יצא. אתמר נמי, אמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא: מנין לשומע כעונה - דכתיב +מלכים ב כב+ את (הדברים) +מסורת הש"ס: [כל דברי הספר] + אשר קרא (יאשיהו) +מסורת הש"ס: [מלך יהודה] +, וכי יאשיהו קראן? והלא שפן קראן, דכתיב ויקראהו שפן (את כל הדברים האלה) לפני המלך אלא מכאן לשומע כעונה.

רש"י מסכת סוכה דף לח עמוד ב

הוא אומר ברוך הבא והם אומרים בשם ה' - וברוך הבא סומכין עליו, ואין עונין לא התיבות עצמן ולא הללויה - מכאן נלמד לשאינו יודע לא לקרות ולא לענות, אם שמע וכיון לבו לשמוע אף על פי שלא ענה - יצא, וכן למתפללין בצבור ושליח צבור אומר קדיש או יהא שמיה רבא - ישתקו בתפלתן וישמעו בכוונה, והרי הן כעונין, וכשיגמור הקדושה - יחזרו לתפלתן, וכן יסוד רב יהודאי גאון בעל הלכות גדולות.

תוספות מסכת סוכה דף לח עמוד ב

שמע ולא ענה יצא - מי שאינו יודע לקרות ולא לענות אם שמע וכיון את לבו לשמוע אף על פי שלא ענה יצא וכן למתפללין בצבור ושליח צבור אומר קדושה או יהא שמיה רבא מברך ישתקו מתפלתן וישמעו והרי הן כעונין ולכשיגמור קדושה יחזרו לתפלתן וכן יסוד רב יהודאי גאון בה"ג כדפירש בקונטרס וקשה מהא דאמרינן פרק מי שמתו (ברכות דף כא:) אם יכול להתחיל ולגמור עד שלא יגיע שליח צבור לקדושה יתפלל ואם לאו לא יתפלל וי"א שם כן במודים ולמה לן כולי האי יתפלל כדרכו ולכשיגיע שם ישתוק אלא ודאי אם היה שותק היתה שמיעתו הפסקת תפלתו ומיהו שמא אף על גב דשומע כעונה מ"מ עונה עדיף ומצוה מן המובחר.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף כא עמוד ב

...ודכולי עלמא מיהת מפסק לא פסיק. איבעיא להו: מהו להפסיק ליהא שמו הגדול מבורך? כי אתא רב דימי אמר, רבי יהודה ורבי שמעון תלמידי דרבי יוחנן אמרי: לכל אין מפסיקין, חוץ מן יהא שמו הגדול מבורך, שאפילו עוסק במעשה מרכבה - פוסק. ולית הלכתא כותיה.

תוספות מסכת ברכות דף כ עמוד ב

כדאשכחן בס"י - פירוש אף ע"ג דכדבור דמי לענין שיצא מ"מ לאו כדבור דמי לענין שיהא בעל קרי אסור להרהר כדאשכחן בס"י דהיה שם דבור והיו צריכין לטבול ואף על פי שהיו שותקין שומע כעונה [סוכה דף לח:].

תוספות מסכת ברכות דף כא עמוד ב

עד שלא יגיע שליח צבור למודים - וטעמא לפי שצריך לשוח עם הצבור שלא יראה ככופר במי שהצבור משתחוין לו והוא הדין נמי אם יגיע למודים כששליח צבור יגיע למודים דשפיר דמי כיון שהוא משתחוה עם חבריו אבל אין גמרא פסיקא ליה כי האי גוונא אבל אין נראה דמשום מודים דרבנן נקט הכי שמצוה לענות שזה לא מצינו לו עיקר בגמ' ור"ת היה רגיל כשהיה מתפלל ביחיד כשהחזן מגיע למודים היה כורע עם הקהל בלא אמירה כלל ודוקא באמצע ברכה אבל בסוף ברכה לא דאמר לקמן (דף לד.) דאסור לשחות בסוף כל ברכה וברכה מיהו לכתחלה אין לעשות כן כדמשמע הכא וכתב רש"י בסוכה פרק לולב הגזול (דף לח:): דאדם המתפלל ושמע מפי החזן קדיש או קדושה אינו יכול להפסיק ולענות עם הצבור אלא ישתוק וימתין מעט דשומע כעונה וי"ל דלכתחלה אין לעשות כן דענייה חשיבא טפי הדור מצוה. ור"ת ור"י היו אומרים דאדרבה אי שומע כעונה הוי הפסקה אם שותק. ומ"מ נהגו העם לשתוק ולשמוע וגדול המנהג...

צל"ח מסכת ברכות דף כא עמוד ב

בא"ד ור"ת ור"י היו אומרים דאדרבה אי שומע כעונה הוה הפסקה וכו'. עיין בדברינו לעיל דף כ' ע"ב [ד"ה ואמנם על הרמב"ם] בדברי רבינא דסובר הרהור כדיבור דמי אם הוא הדין לענין ברכה לבטלה אם הרהר ברכה בלבו אם עובר על לא תשא, ושם ביארנו דברכה לבטלה נפקא לן מלא תשא ובעינן שיוציא בשפתיו, יע"ש בדברינו. ועכשיו יש לדון לענין שומע כעונה, אם אחד מסופק על ברכה אחת אם כבר יצא או לא, אם רשאי לשמוע מחבירו המחויב ברכה זו בשעה שמברך ולכיון להיות שומע כעונה. והנה לפי דברי ר"ת ור"י אינו רשאי, דשמא כבר יצא ועתה שהוא שומע להיות כעונה הרי כמברך לבטלה. וכאן לא שייך סברא שכתבתי לעיל לענין הרהור, דגם לענין שבועה אפשר דאמרינן שומע כעונה והוה כמבטא בשפתיו. ובנודע ביהודה [מהדורא קמא] חלק יו"ד סי' ס"ז והוא בדף ע"א ע"ג שם הוכחתי דשבועה ונדר יכול להיות ע"י שליח, והוכחתי מדאפשר להתנות תנאי בשבועה ונדר, יע"ש בחיבורי הנ"ל. ואמנם אחר שכבר נדפס חיבורי פקחתי עיני שהרמב"ן בחידושו לבבא בתרא דף קכ"ו [ע"ב ד"ה ה"ז] מסתפק בזה, ע"ש. אלא שכל זה אינו ענין לשומע כעונה שלא עשאו שליח וגם יש בו סברא למעלייתא שהרי הוא עצמו שומע ואינו כעונה בפירוש. ושם בחיבורי כתבתי שזה פלוגתא בין הראב"ד להרמב"ן, דהראב"ד ס"ל שתיקה כהודאה והוה כעונה והרמב"ן ס"ל שאני שבועה דבעינן לבטא בשפתיו. ועכשיו נלע"ד דהראב"ד ס"ל כסברת ר"ת ור"י, דאם אמרינן שומע כעונה אז אמרינן שגם לענין הפסק בתפלה הוה כעונה וא"כ הרי

הוא כמוציא בשפתיו ממש, וא"כ גם לענין שבועה הוה כמוציא בשפתיו ממש. והרמב"ן ס"ל כמנהג שנהגו העולם, ואף דלענין לצאת ידי חובתו הוה כעונה מ"מ לענין הפסק בתפלה אינו כעונה, א"כ גם לענין שבועה אינו כעונה. ולכאורה יש להוכיח דלענין שבועה ונדר אינו כעונה, שהרי שנינו במס' נזיר ריש פרק ד' [כ' ע"ב] האומר הריני נזיר ושמע חברו ואמר אני וכו' כולם נזירים, ואי ס"ד שומע כעונה למה לי שאמר ואני, אפי' שמע ושתק ונתכוין להיות כעונה יהיה נזיר. אבל באמת שתי תשובות בדבר, חדא דבשלמא גבי ברכה זה שמברך אומר הברכה כתיקנה וזה ששומע הוה כעונה וכאילו בירך הוא בעצמו ברכה, שהרי כל ישראל מברכים להקב"ה ונוסח אחד לכולם וכונה אחת לכולם, וכן בנוסח הקדיש, אבל זה שאמר הריני נזיר על עצמו כיון, וזה ששמע אפי' אי שומע כעונה הוה כעונה שפלוני יהיה נזיר, ולכן צריך שיאמר ואני, הא חדא. ועוד, עד כאן לא אמרינן שומע כעונה אלא שנתכוין המשמיע להוציא, והרי שופר אין בו רק מצות השמיעה ואפ"ה בעינן שיתכוין גם משמיע, ושם בנזיר אין המשמיע מתכוין שיהיה זה נזיר ע"פ שמיעתו. באופן שנלע"ד דלדעת ר"ת ור"י מי שהוא מסופק על ברכה אינו יכול לחבירו שיתכוין להוציא¹ אך כיון שהתוס' עצמם הכריעו שגדול המנהג, א"כ שפיר דמי לעשות כן.

מסורה תמוז תשנ"ו חוברת יב דף כ

בענין שומע כעונה

רמב"ם פ"א - ב' ממגילה אחד הקורא ואחד השומע מן הקורא יצא ידי חובתו עכ"ל. מלשון הרמב"ם שכתב אחד הקורא, ואחד השומע מן הקורא, משמע שיכולים לצאת ע"י שמיעה לכתחילה דשניהם שווים, ושומע כעונה הוא חשוב כקורא ממש לכתחילה, ועיין תוס' בברכות כא, שלא כ"כ אלא שלכתחילה צריך לענות בעצמו. ונראה שאין שם מחלוקת דמה שכתבו תוס' בברכות ובסוכה דענייה חשיבה טפי הידור זהו רק בקדושה ושירה שיש שם סדר של קריאה ועניה, דדבר שבקדושה הוא שירה, עיין מס' סוכה לח: כל הסדר של עניה וכן במס' סוטה בענין שירה על הים, ורק בשירה שיש סדר של קריאה ועניה יש הידור של עניה ממש, מה שאין כן בקריאת מגילה לפי הרמב"ם שאינו אלא דין של קריאת כתובים (להרמב"ם) ואין שם שום הידור של עניה יותר מקריאה, דשומע כעונה ולמה לא יהיה מותר לכתחילה, ואין לומר מצוה בו יותר מבשלוחו דהרי השומע הוא העושה בעצמו. ועיל"פ דבקדושה יש דין של בשפה ברורה ובנעימה שחסר בשוכ"ע, משא"כ במגילה שלהרמב"ם מותר כבתחילה לצאת ע"י שומע כעונה.